VORMSI ORMSÖ

Mõtiskledes ühistegevuse teemal

IVO SARAPUU, *volikogu esimees*

Ootasime suve ja nüüd on ta lõpuks käes aga kas ta ka kõigile meeldib – ilmselt mitte. Paljudele meile kui põhjamaalastele on selline suvekuumus vist ikka natuke liiast.

Tänaseks on Vormsi jõudmas arenguetappi, kus üha tähtsamaks muutub sõna ühistegevus. Kui tahame midagi muuta, areneda ja saavutada, siis vanaviisi enam edasi minna ilmselt ei saa.

Riigilt saime läbi omandireformi killustatud maaomandi, mida ise nimetame siilumajanduseks ja oma igapäevastes töödes-tegemistes tuleb meil arvestada naaberkinnistute omanikega.

Kui tahame ellu viia eesvoolude ja vanade kraavide taastamise mõtet, siis tuleb tegeleda otseselt ühise mõtlemise ja koostegemisega. Kui osa maaomanikest, kes hakkavad kuuluma projektijärgsesse eesvoolualasse, ei huvitu selle mõtte elluviimisest, siis võib see hea ja vajalik idee juba enne sündi otsa saada. Loodame, et maaomanikud mõistavad üksteist ja koostöö sujub.

Teine suur ettevõtmine mis vormsilaste ühistegevusest sõltub on meie arengukavas planeeritud koostootmisjaam.

See on mõte, mille eesmärk on kasutada meile looduse poolt antud ressurssi, saarel olevat puitu ja võsa energia tootmiseks.

Oleks ju tore kui need puidukoormad, mis täna meie praami ummistavad ei vuraks mandri poole vaid vähemalt osa neist meie koostootmisjaama. Sellest võidaks metsaomanikud, sest transpordikulud vähenevad kui ka metsamajandusega tegelejad, kellel avaneb võimalus tegeleda ainult väärtusliku tarbepuu üleveoga. Rääkimata nendest väärtustest, mida loob koostootmisjaama tööle rakendamine seoses uute töökohtadega nii jaamas endas kui ka sellega seotud tööde ja tegemistega.

Lisaks võimalus kasutada saarele sobivamat ja soodsamat taastuvenergiat ning saavutada teatud energiasõltumatust ja võib-olla kasutada ka odavamat elektrit.

See on Vormsi jaoks oluline ettevõtmine, et see ellu rakenduks ja tööle hakkaks, nõuab ta meilt ühist soovi ja koostöötahet. Proovigem siis koos suurelt mõelda ja tulevikku vaadata.

Koosolemise rõõm. Foto SOV arhiiv

Tore on näha kaubanduses uusi Vormsi tooteid – õlut, vorsti, mett, käsitöötooteid jms. See on hea reklaam Vormsile ja annab tulu mitte ainult otseselt tootjale vaid rikastab kaubavalikut kohalikus kaubanduses.

Olen kindel, et rohkem ühistegevust tuleks kasuks ka meie tänasele ettevõtluskeskkonnale nii turismi alal ning metsa- ja põllumajanduses.

Ärgem oodakem teiste poolt suunamist, vaid püüdkem ise leida innovatiivseid lahendusi ja koostöövõimalusi oma ettevõtlusvaldkonna edendamiseks ja parendamiseks.

Ilusat suve jätku meile kõigile.

Vallavalitsuse ja Volikogu tegemistest

- Volikogu kinnitas 2013. aasta majandusaasta aruande ning võttis vastu käesoleva aasta esimese lisaeelarve, millega eelarve tulud suurenesid 79 625 euro võrra. Olulisemad investeeringud on Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt rahastatud Hullo tööstusplatsi hoonete lammutamise ja teede ehituseks vajaliku materjali tootmise projekti omaosaluse katmine, läbi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse finantseeritava rahvamaja remondi omaosaluse kulude katmine ja valla hoonete remondiks ettenähtud vahendite suurendamine. Volikogu otsustas liituda Saarte Paktiga. See on oma sisult vabatahtlikult võetav kohustus tegeleda omavalitsuse tasandil energeetika valdkonna arendamisega ning võimalus olla kursis saarte energeetikavaldkonna arendamisel ja saada selles valdkonnas toimuva kohta operatiivselt infot.
- Vallavanem Tanel Viksi eestvedamisel on vallavalitsus teinud muudatusi töökorralduses ja nüüd alates septembrist ühtlustatakse ka vallavalitsuse palgakorralduse süsteem. Tänu lisaeelarve võimalustele saavad loodetavasti enamus selleks aastaks kavandatud tööd ja tegemised lõpule viidud.
- Üks eesmärkidest on korrastada jõudumööda vallale kuuluvaid hooneid ja maid. Kavas on parandada Hullo küla õpetajate maja ehk Solhemi elamu tuulekastide konstruktsioon. Kui tuulekastid ümber ehitada saab tagasi panna vihmaveerennid nii, et need püsiksid ja oma ülesannet täidaksid. Kavas on endise vallamaja ehk Sireli talu projekteerimine korteriteks ja olemasolevate ahjude parandamine hoone lõunapoolses osas.
- Vallavalitsus andis välja ehitusload Borrby küla Kivihindersi lauda elamuks rekonstrueerimiseks, Hullo külas Erjase talu sauna ehitamiseks, Förby küla Jakas-Siffersi suvila, sauna ja majamidamishoone ehitamiseks. Kasutusload anti välja Saxby küla Linnumaa katastriüksusel asuva puhkemaja, linnuvaatlustorni ja saunamaja kasutamiseks. Märgime siinkohal, et enne ehitama asumist tuleb väikeehitise puhul eskiis eelnevalt vallavalitsusega kooskõlastada ja suuremate ehitustega alustamiseks esitada vallavalitsusele taotlus projekteerimistingimuste väljastamiseks.
- Anti luba Suuremõisa külas asuva Allase katastriüksuse (90701:002:1250) jagamiseks ja jäeti rahuldamata Sviby külas asuva Mere (90701:003.0910) katastriüksuse jagamise taotlus. Vormsis on maaomand killustatud ja see raskendab oluliselt põllumaade ja looduslike rohumaade harimist ning korrashoidmist. Vallavalitsus on seisukohal, et kinnistute väga väikesteks siiludeks jagamine on majandustegevust raskendav ja takistav. Alustatud on teemaplaneeringu koostamisega, millega määratakse ära alad, kus ehitustegevus ei ole lubatud, eesmärgiga säilitada ka järeltulevatele põlvedele Vormsi loodusväärtusi.
- Lõppes ettevõtlustoetuste taotlemise taotlusvoor. Seekord toetati Hanase talu Hosteli loomist. Projekt leidis toetust, kuna on vastavuses Vormsi valla arengukavaga ja selle tulemusena luuakse uus Hostel tüüpi majutusasutus, mis töötab aastaringselt. Täna on Vormsil olukord, kus talvel on keeruline majutuskohta leida.
- Ürituste korraldamiseks laekus neli taotlust. Vallavalitsus eraldas EELK Vormsi püha Olavi kogudusele Olavipäeva kirikukontserdi korraldamiseks 300 eurot. Vormsi Käsitööselts sai Vormsi ruudurätiku kudumise kursuse korraldamiseks 300 eurot. Kadi Kivilo Joogapäeva korraldamist toetati 160 euroga ja Ida-India Kompanii sai Dagö avaliku kontserdi korraldamiseks 1600 eurot tingimusel, et Vormsi elanikele võimaldatakse kontserdile sissepääs sooduspiletiga.
- Vallavalitsus on arutanud korduvalt saare heakorda. Üks eesmärk on korrastada valla teed ja teeäärd selliselt, et need oleksid ka suurtele veostele ja turismibussidele läbitavad ja nende hooldamine oleks hiljem võimalikult vähe töömahukas ja kulukas. Tänaseks päevaks on lõpetatud Rumpo, Borrby ja Saxby tee.
- Mõne aasta eest on Vormsi saanud Läänemaa kõige heakorrastatuma valla tiitli. Palume kõigil kinnistu omanikel oma kinnistud korras hoida. Hoiame oma kauni kodusaare ikka ilusa, kuigi heakorratööd ei ole ainult ilu pärast, vaid on väga olulised ka tuleohu ja õnnetuste ennetamise seisukohalt. **Praegu on kogu Eestis aga ka meie saarel väga tuleohtlik aeg.** Oluline on arvestada ka naabritega. Hooldamata naabri õuest võivad tulla kergesti meie juurde rästikud, sest neil meeldib rohkem ikka elada seal, kus ei segata ega tülitata. Ühtlasi palume üle vaadata oma kinnistud ka sellise pilguga, et seal ei oleks katmata kaeve ega süvendeid, sest need on ohtlikud nii inimestele kui loomadele.
- Vallavalitsus on arutanud suvise praamiühendusega seotud probleeme ja siin saame me ise üheskoos olukorda parandada. Tihti on olukord, kus broneeringut ei ole võimalik saada, kuid hiljem selgub, et praam väljub pooltühjana. Kahjuks on AS Kihnu Veeteed poolt tehtud statistika täna selline, et kohalike elanike poolt tehtud broneeringutest *ca* 60 % jäetakse kasutamata. Selle tulemusel võib jääda palju olulisi sõite tegemata ja saare külastajate arv väheneda. Siit palve, palun tehke ainult need broneeringud, mida te vajate ja reaalselt kasutate ning vabastage broneering, kui te seda ei kasutanud. Broneeringut saab tühistada kuni kaks tundi enne laeva väljumist. Arvestame teistega ja hoolime üksteisest.
- Jälgige ikka meie kodulehte, seal avaldame kõik olulised teated, hanked, tööpakkumised, ürituste kutsed jms.

JUHTKIRI

TANEL VIKS,
vallavanem

Hea lugeja! Eelmine Vormsi leht oli pisut teistsugune. Püüdsime unistada ning mõelda, milline võiks olla meie saar näiteks aastal 2025. Loomulikult oli seal kirjeldatud vaid murdosa võimalustest. Fatalistid usuvad saatuse kõikemääravasse jõusse, mina usun aga hoopis, et unistustel on kombeks täituda. Ehk siis unistades, konkreetseid eesmärke seades ning selle nimel ka tegutsedes võime ühtäkki märgata, et unistustest on saanud reaalsus.

Kellelgi on olemas unistuste pilt uhkest Sviby sadamast, kus teineteise kõrval seisavad vormsilaste korralikud jahid ja kaatrid ahtris lehvimas Vormsi lipud aga keegi teine näeks hea meelega seda, et kõik oleks nii nagu sada aastat tagasi. Ei ole olemas ühte ja õiget pilti. Neid visioone Vormsi tulevikust võib olla erinevaid ning üheks võtmeküsimuseks on ka see, kuidas ja kas need erinevad tulevikunägemused ühele pildile kokku mahuvad. Selge on vaid see, et arengu seiskumine on hääbumise algus. Nukker näide on Piirissaar, mis on ilmselt paarikümne aasta pärast inimtühi või kalurite ajutine ööbimispaik.

Juulikuisel lehel oli ja tänasel lehel on ka teine eesmärk. Selleks teiseks eesmärgiks on pöördumine nende vormsilaste poole, kelle elukoht on täna veel rahvastikuregistri järgi mõni muu kohalik omavalitsus Eestis. Loodame, et meie saare areng annab teile tõuke hakata ka kirjade järgi Vormsi elanikuks ja maksumaksjaks. Ideaalpildis aga loodame süstida kellessegi ehk koguni mõne idee alustada ettevõtlusega meie saarel elik leida võimalusi toetamaks juba tekkinud ettevõtlust kas või läbi tarbimise.

Vormsi on suutnud õnneks ujuda muu Eesti maapiirkondadega võrreldes vastuvoolu. Selle taga on kindlasti ka mõned aastad tagasi tehtud otsused. Oleme elus ning arenev, mitte hääbuv saar ja väikevald. Öelda lause, et «olen Vormsilt» on täna Eesti kontekstis uhkuseasi. Meie saarel on positiivne kuvand ning meist võetakse koguni mõõtu. Kindlasti ei tähenda see seda, et «oleme valmis» ning põgusad pilguheidud homsesse ja ülehomsesse ongi märk sellest, et me mõtleme edasi ning soovime ka areneda.

Vormsi on saare moodi saar – see tunne võib mõne suurema saare peal ära kaduda. Vormsi on täpselt paraja suurusega ning õige koha peal. Tallinnast ja Harjumaalt on Rohuküla tunnike autosõitu ning praamiga ülesõit 40 minutit on samuti paraja pikkusega. Miks ma räägin Vormsist ja Tallinnast? Inimeste linnadesse koondumine ja tasuvate töökohtade koondumine «kuldsesse ringi» on (kurb) reaalsus nii Eestis kui mujal. Ka enamus Vormsi inimesi on viisil või teisel seotud tööga pealinnas või selle ümbruses. Mina isiklikult näen siin aga Vormsi jaoks võimalust.

Keegi on kusagil kirjutanud, et eestlane tahab elada korraga «linnas, metsas ja mere ääres». Linna me siin pakkuda ei saa ega ka taha, kuid linnale omaseid tunnuseid nagu näiteks kiire internet aga ka hea logistiline ühendus on täiesti võimalik saavutada. Metsa ja merd meil jätkub. Seega on Vormsi tulevik suuresti seotud inimestega, kes nädalas päeva-kaks Tallinnas või mõnes maailma metropolis oma asju ajavad kuid muul ajal eelistavad oma tööd teha Vormsil arvuti taga istudes nautides samal ajal ökoloogiliselt puhast keskkonda. Ning kuigi need inimesed või pered võivad tegeleda ka hobitalundusega vajavad nad kindlasti ka teatud tugiteenuseid. Kiirel töisel ajal on ehk vaja sisse osta näiteks muruniitmisteenus või talvepuude tegemine. Kui kutsumust karusmarju, porgandeid või veiseid kasvatada ei ole, siis oleks ju tore ka need saadused osta mõnelt Vormsi ettevõtjalt. Kui töö nõuab aeg-ajalt aga pikemat linnas viibimist aga soov Vormsi mett või leiba tarbida on siiski olemas saab seda soetada ka pealinnas olevas müügikohas, kuhu kauplusauto neid tooteid paar korda nädalas toob.

Väheoluline ei oleks ka rikas Vormsi kultuurielu. Väidetavalt liiguvad inimesed ringi kahel olulisel ajendil – gurmaanlus ja kultuur. Mida originaalsem ja mitmetahulisem viimane on, seda rohkem on ka inimesi, kes seda tarbida saavad. Kultuurielamused ei ole mitte ainult selle tarbimine, osalemine ja loomine aitavad inimestel avastada enda juures täiesti uusi tahke...

Minu arust võiks sellise mudeli järgi käies tekkida sobilik sümbioos erineval teel oma leiba teenivate vormsilaste vahel ehk nö *win-win* suhe. Täna oleme me veel selle tee alguses, kuid ühiselt võime me juba homme sellele teele asuda.

Linnukoeri on väga edukalt võimalik kasutada metskurvitsate loendamisel. Foto autor David R. Alza

Santuario della Beccaccia, Metskurvitsate Pühamu Vormsil

JAANUS AUA,
Eesti Ornitoloogiaühing

Kui Itaalia Metskurvitsaklubi (*Club della Beccaccia*) president dr Alberto Pellegrini 1999. aasta sügisel Vormsi saarele astus, tabas teda tõeline jahmatus: saare unikaalne loodus ja linnurohkus olid hämmastavad nii Skandinaavia kui ka kogu Euroopa mastaape arvestades.

Sobiv ala metskurvitsate kaitse ja uurimisala jaoks, mida Itaalia linnumehed olid otsinud kaheksa pikka aastat, oli Balti mere arhipelaagis leitud ning 12. septembril 2004 tegi dr Lorenzo Fanti Firenzes Itaalia Metskurvitsaklubi juhatuse korralisel istungil ettepaneku luua Vormsile metskurvitsate kaitseala. 2006. aastal loodigi F.A.N.B.P.O. toetusel ONLUS Vormsi (*Organizzazione Non Lucrativa di Utilita Sociale*), mis algatas kuni dr Marco Panzacchi eestvedamisel tänaseni kestva, Euroopas ainulaadse metskurvitsate kaitse- ja uurimisprojekti «Santuario della Beccaccia Isola di Vormsi» Eestis.

Esmalt alustati saare geomorfoloogia, floora ja fauna-uurimisega, mille käigus valiti välja viis püsiseireala metskurvitsate rändeaegse arvukuse dünaamika jälgimiseks. Metskurvitsate rändeaegse arvukuse hindamiseks seirealadel kasutati (ja õigustatult kasutatakse seda meetodit edaspidi) linnukoeri, keda juhendasid nii Itaalia kui ka Hispaania tuntuimad koertetreenerid (Claudio Beretta, David R. Alza jt). Uuringute tulemusena selgus, et Vormsi saar on metskurvitsate rände ajal tõeline Loode-Euroopa «pudelikael», kus peatuvate lindude arvukus on kaks kuni kolm korda kõrgem kui parimates paikades talvitusaladel. See asjaolu viis mõttele rõngastusprojekti alustamiseks saarel, mille käigus aastatel 2010–2013 püüti, mõõdeti, kaaluti, märgistati ja pildistati 112 metskurvitsat. DNA-analüüside tarbeks võeti igalt püütud linnult ka mõned suled.

Metskurvitsate suvise loenduse projektis «Croule 2014» osalesid ka Vormsi Põhikooli õpilased Markus Rand, Karmen Põder, Joosep Valm, Erki Kanarbik, Kerli Kissler, Annika Põder, Silver Grunsten. Foto autor Maarja Koppelmaa

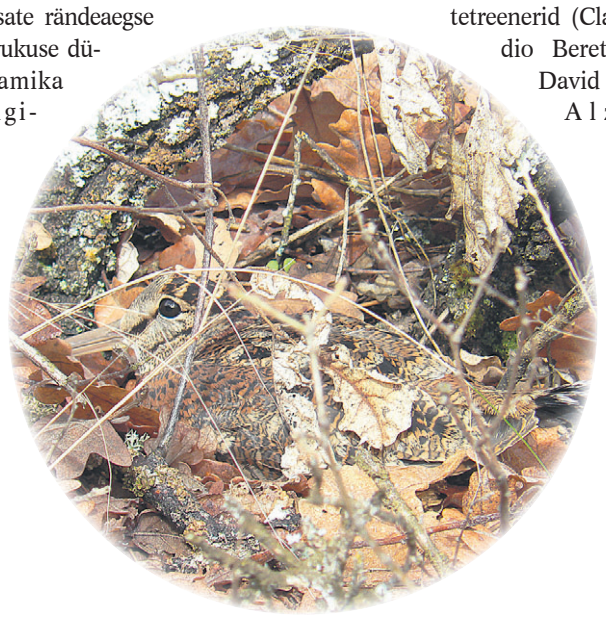

Metskurvits on väga hea varjevärvusega lind, kes tõuseb häirija eest lendu sageli vaid mõne meetri kauguselt. Foto autor David R. Alza

Iga metskurvitsaid uuriva töögrupi lipulaevaks on olnud piirkonnas pesitsevate lindude arvukuse hindamine ehk siis mängulennus osalevate isaslindude loendus. Aastatel 2006–2007 organiseeris Vormsil kurvitsaloendust Tarvo Valker ning aastatel 2011 ja 2014 Jaanus Aua. Jahikeeld ning metssigade ja kährikute arvukuse tõhus ohjamine kohaliku jahiseltsi poolt on muljetavaldavad: kui perioodil 2006–2007 hinnati Vormsil pesitsevate metskurvitsate arvuks 0,16-0,22 «paari» ruutkilomeetril, siis 2011 oli see näitaja 0,43 ning 2014. aastal juba 0,75 «paari» ruutkilomeetri kohta.

Metskurvitsate arvukus nende peamistel talvitusaladel Prantsusmaal, Itaalias ja Hispaanias on viimastel kümnenditel vaid langenud. Loodetud arvukuse tõusu ei ole endaga kaasa toonud ka üha karmistuvad jahipiirangud.

«Kui sa ei austa ulukit, võib ta ajaloo hämarustes ühel hetkel lihtsalt haihtuda», on ütelnud Itaalia Metskurvitsaklubi president dr Alberto Pellegrini.

Lõpetuseks lisan ka Vormsi metskurvitsate uurimise projektijuhi Saverio Cardoni mõtte: «Kõik on tegelikult väga lihtne: kui ei ole metskurvitsatele sobivaid elupaiku, ei ole varsti ka lindu ennast…» Ja nii ongi lääne- ja lõunaeurooplaste murelikud pilgud pööratud Lääne-Euroopas talvituvate metskurvitsate peamistele pesitsusaladele idas – Venemaale.

Et kaherattaliste hooaeg mööduks turvaliselt

Kaherattaliste hooaeg on juba hoo sisse saanud ja tahaksime kõigile juhtidele meelde tuletada mõned põhitõed, et sõitmine teedel ja tänavatel oleks turvaline nii juhile endale kui ka teistele liiklejatele.

Tuletame meelde, et jalgrattur või mopeedijuht on liikluses samasugune juht nagu auto- või mootorrattajuht. Olla juht tähendab kohustust järgida liiklusreegleid, aga ka vastutust oma tegevuse või tegevusetuse eest.

Jalgratta ja mopeediga sõites tuleb kindlasti tähelepanu pöörata sõiduvahendite tehnoseisundile. Enne talvekorterist väljakolimist kontrollige, kas teie rattal on pidurid ja signaalkell korras, olemas vajalikud helkurid – ratta ees valge ja taga punane ning vähemalt ühe ratta mõlemal küljel kollane helkur. Tulede olemasolu sõltub nähtavusest.

Kui kasutate ratast päevasel ja hea nähtavusega ajal, siis tuled ei ole kohustuslikud. Kui aga liigute ringi pimedal ajal või on näiteks väljas paks udu, mis piirab nähtavust, siis on tuled mitte ainult kohustuslikud vaid ka vajalikud teile endale.

Kiivri kandmine on alla 16-aastastele kohustuslik. Soovitame siiski kõigil olenemata vanusest kiivrit kanda, sest pea on ühtmoodi õrn nii 15-aastasel kui ka 60-aastasel ning vajab kaitsmist. Põrutada saad ka kiivriga, kuid raske tagajärg on välditav. Mõned jalgratturid on öelnud, et nemad kiivrit ei kanna, sest rikub ära nende välimuse. Selle vabanduse taha ei ole ka enam pugeda, sest praegu võib kauplustest leida igasuguse kuju, välimuse ja hinnaga jalgrattakiivreid.

Politsei poole on tihti pöördutud murega, et jalgratturid sõidavad ja trikitavad kõnniteedel. Tuletame meelde, et kõnniteel võib sõita ainult alla 13-aastane jalgrattur ja tema kuni kaks saatjat ning väikelast rattatoolis sõidutav jalgrattur. Kõnniteel võib sõita jalgrattur ka siis, kui sõiduteel sõitmine tee seisukorra tõttu on oluliselt raskendatud. Sõiduteel võivad lapsed sõita alates 10 eluaastast, kui nad on läbinud jalgratturi koolituse ja neil on vastav juhiluba.

Lisaks jalgrattale liigutakse järjest enam ringi mopeedide ja pisimopeedidega. Selgitame lühidalt, mis on nende vahe ja mida tuleb meeles pidada, kui nendega sõitma lähete.

Pisimopeedi suurim kasulik võimsus sisepõlemismootori korral või suurim püsi-nimivõimsus elektrimootori korral ei ületa kilovatti ja valmistajakiirus ei ületa 25 kilomeetrit tunnis. Pisimopeedi võib juhtida vähemalt 14-aastane isik. 14–15-aastasel pisimopeedijuhil peab kaasas olema jalgrattajuhiluba.

Mopeed on aga mootorsõiduk, mille valmistajakiirus on üle 25, kuid mitte üle 45 kilomeetri tunnis ning töömaht ei ületa 50 kuupsentimeetrit. Mopeedi võib juhtida alates 14-eluaastast ning mopeedi juhtimiseks peab olema mistahes mootorsõiduki juhtimisõigus, piiratud juhtimisõigus või siis ainult mopeedi juhtimiseks ette nähtud juhiluba. Mopeediga sõites tuleb kanda motokiivrit ja mopeed peab olema tehniliselt korras ning ka registreeritud.

Vastavalt sõiduki võimsusele võib mopeedijuht sõita kuni 45 kilomeetrit tunnis, pisimopeedijuht kuni 25 kilomeetrit tunnis ning tasakaaluliikuri kuni 20 kilomeetrit tunnis.

Palju segadust on tekitanud mõni aasta tagasi kehtima hakanud liiklusseadus, mis annab jalgratturile võimaluse ületada ülekäigukoht rattal. Selgitame siinkohal veel kord, kuidas on õige ja kellel on õigus.

Jalgrattaga võib sõita ülekäigurajal, kuid sellel juhul ei ole jalgratturil eesõigust sõidukijuhi suhtes. Soovitus on siiski sebrat ületada jalgratas käekõrval, et autojuhil oleks aega reageerida ja peatuda. Ootamatult ülekäigurajale sõitev jalgrattur paneb ohtu nii enda kui ka tekitab ohtliku olukorra äkkpidurdavale autole. Pisimopeedi- ja mopeedijuht ülekäigurajal sõita ei tohi.

Jalgratas maksab palju, mopeedist rääkimata. Kindlasti peaks mõtlema ka oma kaherattalise sõbra turvalisusele sel ajal, kui kaherattaline on omaniku tähelepanu alt väljas ja järelvalveta. Oma tähelepanekute põhjal saan väita, et poodide ja koolide ka kodude juures on paljud jalgrattad lukustamata, kuigi mõnedel neist on lukud küljes. Jalgrataste vargused pole küll sagedased ja igapäevased, kuid alati on parem karta kui kahetseda.

Jalgrattakultuur. Foto SOV arhiiv

Päikesekell
Foto autor Lauri Levo

Vormsi päikesekella pühitsemine

ANTS RAJANDO
Vormsi Püha Olavi koguduse diakon

Olavipäeval, 29 juulil pühitseti Vormsi kiriku päikesekell.

Taastatud päikesekell on koopia ajaloolisest kellast, mis paiknes samas kohas aastast 1741 kuni nõukogude okupatsiooniajani.

Uue kella raidkivist plaat valmis Pärtli kivikojas Maardus, messingist osuti tegi sepp Rein Mõtus (Sepatööd OÜ) ja kella puust jala kohalik meister Algor Streng (Vormsi Paat OÜ).

Tööd teostati vormsirootslaste kogutud annetuste eest kultuuriühingu SOV kauaaegse esimehe Sven Salini mälestuseks.

Vormsi suvepäevad 2014

5. juulil toimusid traditsioonilised Vormsi suvemängud, millest võttis osa rekordarv inimesi. Lõõskava päikese käes võeti mõõtu võrkpallis, jalgpallis (vasakpoolne pilt), suvises suusatamises ja paintpalli relvaga täpsuslaskmises (parempoolne pilt). Teksti kirjutanud Lauri Levo ja fotode autor Urmas Naudre.

Euroopa ravikindlustuskaart

Ees ootaval puhkuste ajal ei kata kaart riikidevahelise tasub meeles pidada, et võimaliku tervisehäda puhuks on kõige olulisem abimees Euroopa ravikindlustuskaart. Sellega saavad Eesti Haigekassas kindlustatud inimesed ajutiselt teises liikmesriigis viibimise ajal vajaminevat arstiabi võrdsetel tingimustel selles riigis elavate kindlustatud inimestega. Selleks peab arstiabi vajadus olema tekkinud teises riigis viibimise ajal ning tervishoiuteenuse vajadus peab olema meditsiiniliselt põhjendatud.

Lisaks on vaja erakindlustust

Euroopa ravikindlustuskaart annab õiguse vajaminevale arstiabile Euroopa Liidu territooriumil ja Euroopa Majanduspiirkonnas ning Šveitsis viibimise ajal. Vajaminev arstiabi ei ole tasuta – maksta tuleb patsiendi omavastutustasud (visiiditasu, voodipäevatasu jne) asukohamaa hindades.

Omavastutustasusid patsiendile ei korvata. Samuti transpordi kulusid. Seetõttu soovitab haigekassa alati teha lisaks ka erakindlustuse. Eelnevat arvestades peaks haigla väljastama arve vaid omavastutustasude peale, mille omakorda saab esitada erakindlustusele.

Haigekassa hüvitab vaid riikliku süsteemiga liitunud raviasutustes tehtud kulutused, eraarstiabi mitte. Üldjuhul tasub eraraviasutustes tekkinud kulutuste, omavastutustasude ja riikidevahelise transpordi eest reisikindlustus.

Mis on vajaminev arstiabi?

Selle, kas tegemist on vajamineva arstiabiga või mitte, määrab patsienti raviv arst, kuid üldreeglina tähendab vajaminev arstiabi isikul teises liikmesriigis viibimise ajal ootamatult tekkinud terviserikke ravimist.

See terviserike võib olla näiteks kõrge palavik, kõhuvalu, infarkt, õnnetuse tagajärjel tekkinud vigastus jne. Loetelu, mis täpselt vajaminev arstiabi alla kuulub, ei ole.

Reisimine täna on kaasaegsem ja teadlikum kui varem.
Foto SOV arhiiv

Jäta meelde!

Euroopa ravikindlustuskaarti on lihtne tellida interneti teel portaalist www.eesti.ee. Kaardi saab tellida oma kodusele aadressile ja see on tasuta.

Euroopa ravikindlustuskaarti ei tohi kasutada, kui ravikindlustus on lõppenud. Kui ravikindlustus ei kehti ja kaarti siiski kasutatakse, on haigekassal tulenevalt ravikindlustuse seadusest ja võlaõigusseadusest õigus nõuda tekitatud kahju sisse.

Tulenevalt Euroopa Liidu seadusandlusest väljastab iga riik Euroopa ravikindlustuskaardi oma riigikeeles. Seega on ka info Eestis välja antavatel ravikindlustuskaartidel eesti keeles.

Euroopa ravikindlustuskaart kehtib kolm aastat ja seda saab kasutada vaid koos isikuttõendava pildiga dokumendiga.

Kui reisite väljapoole Euroopa Liitu, on soovitatav teha reisikindlustus.

Välisriigist helistades on haigekassa infonumber +372 669 6630.

Infot vajamineva ja plaanilise arstiabi kohta ning taotlusvormid leiate haigekassa kodulehelt www.haigekassa.ee.

Karl ja Birgit Kermes 2013. aasta pulmade ajal, mis toimusid Borrby külas. Foto autor Elika Hunt

Karl Kermes: Vormsi on rahu, olemise ja mõtlemise koht!

LAURI LEVO,
MTÜ Vormsi Kultuuriühingu juht

2011. aastal Vormsiga tutvust teinud produtsent Karl Kermes armus saarde otsekohe. Tema jaoks on Vormsi rahu, olemise ja mõtlemise koht ehk täiesti eraldi maailm.

Kuidas Vormsile sattusid?

2011. aasta kevadel tõi mind saarele tänane Vormsi kultuurijuht Lauri Levo.

Milliseid emotsioone esimene saarega kokkupuutumine tekitas?

Olen käinud kunagi ka 2004. aastal, kuid sellest korrast on meeles lihtsalt toreda loodusega saar ja pidu Förby külas.

2011. aasta kevadel tutvusin saarega põhjalikumalt ja kõige õigem oleks vist öelda, et armusin või tundsin oma saare ära.

Kuidas Vormsit kõige paremini iseloomustad?

Kuigi Vormsi on suhteliselt pisike saar on saarel üsna mitu nägu.

Eks oleneb see ka sellest, mis ambitsioonidega, motiividega ning mitmendat korda saarele tulla.

Minu jaoks on Vormsi täna kindel tulevane kodu.

Millised on sinu plaanid Vormsiga?

Loodan lähikuul saada valmis maja Borrbys ning ootan juba praegu seal olemist väga.

Meie pere sai 19. juulil lisa tütre näol ning Vormsi on seeläbi üha enam rahu ja olemise ja mõtlemise koht.

Koht, kus ei pea tormama nagu linnas, koht kus saab sättida oma tempot ja aru saada, mis on tegelikult oluline.

Vormsi on eraldi maailm.

Aga kultuuri ja meelelahutusega seotud projektid?

Kuna ma tegutsen jätkuvalt tõusvas joones kultuuri ja meelelahutusvaldkonnas, siis tahaksin jõuda nii kaugele, et Vormsil oleks suviti üks kindel suviste etenduste koht, kus tuuakse publikuni vaid selleks suveks loodud materjale. On see siis *stand-up* või lavastused või isegi kontserdid.

Tahaks luua sellise eksootilise saarel asuva kultuuriruumi, et tullakse saart vaatama läbi kultuuriaspekti.

Täna on paljudele tulijatele saar, kui peopaik. Tahaks, et saar suudaks pakkuda palju sisulisemat meelelahutust, kui päike, meri ja kõrts.

Läbi selle tegevuse võiks luua suviti saarele ettevõtluskeskkonda ning töökohti, et vormsilane saaks huvi korral Vormsil käijatest ka otsest kasu.

Lisaks liiguvad mõtted loomakasvatuse ja agroturismi suunal, kuid sellest on veel vara rääkida.

PÄEVAPILT

Möödunud neljapäeval seisis meie õuel Borrbys niisugune ilus kiisu vähemalt viis minutit. Pildistatud on vähem kui kümne meetri kauguselt. Foto autor Jaak Matsi

Õnnitleme augustikuu juubilare!

Ülo Grundsten – 60
Raul Kastan – 60
Armilda Hokkonen – 85
Maria-Ingeborg Gilbert – 85
Oskar Frieberg – 95

TEATED

JUUKSUR

Juuksur on saarel ja võtab vastu 26.–27. augustil Hullo koolituskeskuses.

INFOPUNKTIS ON MÜÜGIL VORMSI VALLA LOGOGA LAUALIPP, PAADILIPP JA MASTIVIMPEL

Külakeskuse I korrusel asuvas infopunktis on võimalik osta Vormsi valla logoga laualippu (dolomiidist alusel), paadilippu ning mastivimpelit. Tasumine kohapeal sularahas.

VORMSI VALLA KÜLADE ASUSTUSSTRUKTUURI JA TRADITSIOONILISE ARHITEKTUURI ANALÜÜS. KÜLAMILJÖÖ VÄÄRTUSTE HINDAMINE

Eesti Vabaõhumuuseum koostas 2011. aastal Vormsi valla tellimusel põhjaliku analüüsi külade asustusstruktuurist ja traditsioonilisest arhitektuurist ning külamiljööde väärtustest. Nimetatud analüüs koos rohke pildimaterjaliga on leitav ja loetav valla kodulehel www.vormsi.ee/elu-vormsil.

ÜLESKUTSE VORMSILASTELE, KELLEL ON VÕIMALUS MURU/ROHU NIITMISE, TRIMMERDAMISE JA VÕSA LÕIKAMISE TEENUST PAKKUDA

Vald on saatnud mitmete külade maaomanikele teatised kruntide ja teeäärsete heakorrastamiseks, mis hõlmab krundi ja teeäärsete niitmist ja võsast puhastamist. Kahjuks paljudel maaomanikel puuduvad vajalikud töövahendid või nad viibivad Vormsilt eemal, kuid nad on huvitatud oma maatüki korrastamisest. Hetkel on valla kodulehel vastavaid teenusepakkujaid vaid üks, kuid kindlasti võiks olla võimalusel enam. Palume kõikidel, kes on huvitatud nimetatud teenuseid pakkuma, endast vallale teada anda (vv@vormsi.ee), et saaksime vastava info kodulehele lisada ning teenust vajavatele maaomanikele teada anda.

VORMSI PEREARSTIKESKUSES VÕTAB VASTU SILMAARST 27. AUGUSTIL ALATES KELL 10.30

Silmarõõm

Teostatakse silmade kontrolli, silmarõhu mõõtmist, toimub prillide müük ja pisiremont, müügil on optilised päikeseprillid. Silmade kontroll maksab 10 eurot. Prillitellijale on kontroll tasuta. Vastuvõtule on vajalik etteregistreerimine. Info ja etteregistreerimine telefonil 506 4795.

TÄPSUSTUS

Vormsi valla juulikuu lehes ilmunud artiklis «Kas ainult marmelaad?» oli ekslikult märgitud artikli autoriks Vormsi Agro OÜ. Nimetatud artikli autor on Vormsi Agar OÜ.
Vabandan siiralt artikli autori ees.

Vormsi valla lehe toimetaja Jane Koska

Väljaandja: Vormsi Vallavalitsus
Hullo küla, 91301, Vormsi vald, Läänemaa
Telefon 529 6318
E-posti aadress vv@vormsi.ee

Toimetaja: Jane Koska
Vormsi vallavalitsuse referent
Küljendaja: Katri Henga
Trükk: AS Pajo
Pärnu mnt 58, 86703 Sindi, Pärnumaa

Vormsi valla ajaleht on saadaval elektrooniliselt aadressil www.vormsi.ee/elu-vormsil/vormsi-vallaleht.
Ajaleht ilmub üks kord kuus.

Sooviavaldusi kaastööde kirjutamiseks ajalehele palume saata vallavalitsuse e-posti aadressile vv@vormsi.ee hiljemalt jooksva kuu 5. kuupäevaks.
Toimetusel on õigus kirju ja kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada.